

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

SENAT

EXPUNERE DE MOTIVE

1. Descrierea situației actuale

Deși vorbim adesea despre identitatea națională și trecutul nostru istoric, pentru societatea românească, în marea ei majoritate, monumentele istorice reprezintă mai degrabă o problemă, o dificultate în calea procesului de urbanizare și modernizare a comunităților noastre. În realitate cunoaștem și înțelegem cu toții faptul că definirea noastră ca națiune ține, într-o măsură foarte mare, de elementele de patrimoniu național și, mai ales, de modul în care reușim să ne raportăm la acesta și, în egală măsură, să îl valorificăm. Discursul public românesc este înțesat adesea cu trimiteri la moștenirea noastră culturală ca marcă identitară și la faptul că, în cazul în care am reuși să o promovăm corespunzător, ea ar putea deveni o parte importantă a unei strategii de promovare turistică a României. Promovarea identității naționale poate fi realizată și prin prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural. Patrimoniul cultural reprezintă o parte importantă a infrastructurii educației, un studiu al World Vision Romania arătând că fiecare Leu investit în educație aduce statului înapoi, prin taxe și impozite, nu mai puțin de 8 Lei.

Din păcate, cei mai mulți dintre noi nu reușim să depășim faza de încântare în fața arhitecturii antice sau moderne din spațiul occidental nedorind să acceptăm faptul că dacă aceasta suscită și astăzi interes, explicația trebuie căutată în existența unor adevărate politici publice de protejare, restaurare și promovare a patrimoniului material. Pariul pe care trebuie să îl câștigăm cu toții în acești ani și în cei care vor urma va fi legat de modul în care vom reuși să vedem în patrimoniul nostru material nu un obstacol în calea modernizării și o sursă inepuizabilă de cheltuire a banului public, ci dimpotrivă o șansă de a realiza o regenerare urbană sau, după caz, rurală, dar și de a aduce bani mai mulți în comunitățile noastre și la bugetul central. Pentru a câștiga acest pariu este nevoie mai întâi de identificarea unor mecanisme de intervenție rapidă asupra monumentelor istorice aflate în stare de colaps și precolaps, multe dintre ele reprezentând astăzi un pericol public pentru siguranța cetățenilor. Trebuie avută în vedere atât alocarea unor finanțări suficiente pentru a depăși actualul stadiu, precum și o mai mare responsabilizare din partea decidenților din zona de protecție a monumentelor istorice care să fie dublată de o transparentizare a deciziilor luate tocmai pentru a depăși faza de adversitate dintre acțiunea de protecție a monumentelor și cea de modernizare.

În România există Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice care reglementează regimul juridic general al monumentelor istorice - bunuri imobile, construcții și terenuri situate pe teritoriul României, semnificative pentru istoria, cultura și civilizația națională și universală. La

sfârșitul anului 2020, în România, beneficiau de regimul juridic de monument istoric un număr de 30.419 obiective, din care 6.951 erau clasate în grupa A (monumente istorice de valoare națională și universală), iar 23.468 în grupa B (monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local).

Astăzi mecanismele de finanțare pentru salvarea monumentelor istorice sunt insuficiente atât din perspectiva posibilităților limitate de intervenție, dar și a finanțărilor acordate cu toate că protecția monumentelor istorice face parte din *Strategia națională de apărare a țării*, iar securitatea infrastructurilor critice inclusiv a patrimoniului istoric și cultural sunt astăzi considerați factori de reziliență pentru statul român. România nu are pe termen scurt și mediu capacitatea de a restaura pe scară largă monumentele istorice la un nivel care să întrunească principiile conservării patrimoniului cultural stipulate în *Cartele internaționale și nici condițiile de calitate menționate de ICOMOS și Comisia Europeană în European quality principles for eu-funded interventions with potential impact upon cultural heritage*, motivele principale fiind lipsa personalului de execuție și a firmelor competente, lipsa certificării materialelor de construcție și a produselor tradiționale, cadrul neadaptat al normativelor de proiectare (în special lipsa unui normative dedicat de proiectare antiseism), lipsa unei legislații privind reutilizarea materialelor de construcție vechi și numărul redus al personalului din domeniul cercetării și proiectării. În aceste condiții punerea în siguranță a monumentelor istorice ar presupune lucrări noninvazive și salvarea cu resurse financiare reduse a unui număr mai mare de monumente istorice și ar oferi un răgaz până când vor exista condițiile unor restaurări exhaustive și pe scară largă la nivel național.

Cu toate acestea, în mod concret, pentru salvagardarea patrimoniului cultural imobil avem ca instrument de finanțare ceea ce este cunoscut sub denumirea de programul Timbrul monumentelor istorice și Program Național de Restaurare, programe gestionate de Institutul Național al Patrimoniului. Programul Timbrul monumentelor istorice funcționează în baza HG nr. 1.502/2007. Conform Hotărârii de Guvern nr. 691 / 12 septembrie 2019, ce clarifică și detaliază **cadrul legal cu privire la utilizarea fondurilor obținute din aplicarea timbrului monumentelor istorice**, finanțările din fondurile obținute din aplicarea timbrului monumentelor istorice vor fi acordate **în urma unei selecții de proiecte** depuse de persoane fizice sau juridice de drept public sau privat, care au calitatea de proprietar, deținător al unui drept de suprafață, de concesiune sau de folosință pentru o durată mai mare de 25 de ani sau titular al dreptului de administrare al unui monument istoric.

În prezent, fondurile obținute din aplicarea timbrului monumentelor istorice sunt acordate de Institutul Național al Patrimoniului pentru lucrări de intervenție urgență la monumente istorice, amenajări în vederea pregătirii monumentelor istorice pentru vizitare gratuită, pentru realizarea unor programe sau proiecte culturale, precum și pentru finanțarea elaborării de reglementări tehnico-economice, de norme și metodologii privind elaborarea de documentații specifice, executării de lucrări, realizării de achiziții, contractării și decontării de lucrări privind monumentele istorice și acordă finanțări nerambursabile pentru mai multe subprograme precum cercetare aplicată, studii și investigații pentru restaurarea monumentelor istorice, reparații curente și întreținere, intervenții de urgență - ante și post dezastru, punere în valoare - interpretare și prezentare - a monumentelor istorice, acțiuni tematice, restaurare etc. În anul 2022, pentru subprogramul intervenții de urgență a fost anunțat un buget de 1.500.000 lei fără a se mai organiza competiția de depunere a proiectelor.

Programul Național de Restaurare funcționează în baza OMC nr. 3765/2016, a beneficiat, în 2022, de

suma de 13.500.000 lei (fonduri alocate). În program sunt înscrise un număr de 96 de monumente istorice din care 30 bugetate, însă nici unul din categoria „intervenții de urgență” nu a fost bugetat.

La cadrele de finanțare guvernamentale enunțate mai sus se adaugă inițiative punctuale ale câtorva Consilii Județene care au înființat fonduri dedicate punerii în siguranță a monumentelor istorice și câteva acțiuni rezultate din cooperarea administrațiilor locale și a instituțiilor deconcentrate cu organizațiile neguvernamentale dintre care menționăm „Ambulanța pentru monumente”.

În tot acest timp situația din teren arăta din ce în ce mai deplorabil. Astfel, potrivit unei centralizări realizate, în noiembrie 2021, de Institutul Național al Patrimoniului a datelor existente la nivelul serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii, în România existau cel puțin 801 monumente istorice în pericol de dispariție. Numărul este în creștere față de cel de la nivelul anului 2013, de 593 monumente istorice, indicat în proiectul *Strategiei Sectoriale în Domeniul Culturii și Patrimoniului Național pentru Perioada 2014-2020*. Necesitatea unor noi politici publice de protejare a patrimoniului cultural este așadar imperioasă, pentru ca aceste monumente istorice să nu dispară.

Vorbim însă de cifre orientative, nu avem o statistică oficială cu numărul exact al monumentelor aflate în această stare realizată de către instituțiile abilitate. Cifra avansată de noi este rezultatul unui dialog între INP și Direcțiile Județene de Cultură; în realizate situația poate fi mai gravă.

În 2021, în administrarea autorităților de nivel central și a instituțiilor din subordinea acestora se puteau număra 31 monumente istorice aflate în stare de colaps (3,87% din cele 801), în cea a autorităților și instituțiilor de la nivel județean 22 monumente istorice (2,75%), iar la nivel local în această situație se aflau 166 monumente istorice (20,72%). Cultele dețin 184 monumente istorice a căror existență este amenințată (22,97%). De asemenea, numărul monumentelor istorice în stare precară de conservare care constituie și un pericol public este foarte ridicat: 264 obiective (32,96% din cele 801).

2. Schimbări preconizate

În ceea ce privește prezenta propunere legislativă acesta își propune crearea unui mecanism eficient de intervenție a statului în scopul protejării patrimoniului cultural în interes public de reglementare a cadrului de intervenție a autorităților publice prin asigurarea unei finanțări minime necesare pentru punerea în siguranță a monumentelor aflate în stare de colaps și precolaps, care reprezintă astăzi un pericol atât pentru siguranța publică cât și pentru securitatea națională din perspectiva infrastructurii critice.

Înțelegând faptul că, în condițiile actualei crize economice, fondurile care pot fi alocate unui program național de salvare a patrimoniului național sunt limitate, proiectul de față vizează crearea unui program național multianual care să aibă în vedere asigurarea unei finanțări minime pentru salvarea unor monumente istorice a cărui număr este în continuă creștere și care, prin starea lor de conservare precară de astăzi. Practic mecanismul propus presupune instituirea unui concurs național prin care anual un număr de 100 de monumente, (cu asigurarea a cel puțin două monumente pentru fiecare județ) să beneficieze de suma necesară pentru o intervenție de urgență. Respectând ideea descentralizării, jurizarea se va face de către comisiile zonale a monumentelor istorice conform atribuțiilor stabilite prin *Legea nr. 422/2001 art. 34 alin. (5) Comisiile zonale ale monumentelor istorice au următoarele atribuții: a) fundamentează și propun elementele specifice strategiei regionale*

privind protejarea monumentelor istorice; b) formulează prioritățile pentru protejarea monumentelor istorice în plan regional, în vederea evaluării și asigurării fondurilor necesare). Jurizarea se va realiza într-o singură sesiune anuală după o procedură clar definită, derularea finanțării urmând a se realiza prin serviciile publice deconcentrate ale Ministrului Culturii. Metodologia în baza căreia se va stabili numărul de locuri pentru fiecare județ al țării va fi prezentată în cadrul textului de lege.

În ceea ce privește costurile orientative actuale (în urma creșterilor din ultimul an) ale unei conservări-restaurări, practica a dovedit că se pot avea în vedere prețuri estimative de circa 300 €/m² + TVA pentru proiectare și 1500 €/m² + TVA pentru execuție, însă aceste valori diferă foarte mult în funcție de caracteristicile monumentului istoric. Prin program se vor aloca sumele necesare doar pentru lucrări de punere în siguranță. Astfel se vor finanța intervenții precum cele directe (consolidare elementelor structurale și de arhitectură, consolidări structurale prin metode non-invazive), intervenții indirecte (structuri de sprijin, eșafodaje, acoperiri de protecție împotriva intemperiilor, protejarea și conservarea componentelor artistice) și lucrări conexe (desfacere/refacere a instalațiilor/echipamentelor, finisajelor interioare și exterioare, învelitorilor și altor elemente, necesare pentru realizarea intervențiilor). Urgența punerii în siguranță se referă la nevoia în care se află monumentul, soluțiile de punere în siguranță putând fi temporare sau definitive în funcție de predictibilitatea unei conservări, restaurări și refuncționalizări ulterioare.

Prin propunerea legislativă se propune legiferarea Programul Național de Scoatere a Patrimoniului Cultural Imobil din Pericol (PNSP). Finanțarea Programului se va realiza din fonduri pe care statul le încasează în prezent de la operatorii economici care desfășoară activități în domeniul jocurilor de noroc în procent de 3% din sumele colectate la bugetul de stat, direcționat anual către Ministerul Culturii, prin efectul Legii nr. 109/2016, articol unic.

INIȚIATORI:

Liviu BRĂȚEȘCU – Senator PNL

GORGHIU Alina-Ștefania - ~~Senator~~ PNL

BADEA Viorel-Ricard ~~Senator~~ PNL

PUFUK Vlad-Mircea - Senator PNL

MURARU Alexandru Iulian - Deputat PNL

Co-inițiatori ai propunerii legislative pentru instituirea
Programul Național de Scoatere din Pericol a Patrimoniului Cultural Imobil
și completarea art.51(31) din Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice

Nume și prenume Parlamentar	GRUP PARLAMENTAR / funcția deținută - senator sau deputat	Circumscripția electorală	Semnătură /
Septimiu Bănuș -	senator PNL	14	
Nicolasă Căpăș Căpăș	senator PNL.	26	
TAPU HABEC EUGEN	PNL		
HEXRU MILOAȘ	PNL	34	
CRISTIAN CHIRTES	PNL	28	
SCARLAT GEORGE	PNL	18	
BOIU CLAUDIA Mihaila	PNL	100	
Achil Vălcușan	PNL	7	
IOAN RAUCA	PNL	41	
ROBERTA ANASTASE	PNL	31	
BICA DĂNUȚ	PNL	3	
MOS ARINA	PNL	BIHOR	
GUERIN VIRGIL	PNL	DB.	
CRISTINA IOAN	PNL.	AR	
Pandea Ciprian	PNL	12	
IOANACHE IOH	PNL	20	

Co-inițiatori ai propunerii legislative pentru instituirea

Programul Național de Scoatere din Pericol a Patrimoniului Cultural Imobil

și completarea art.51(31) din Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice

Nume și prenume Parlamentar	GRUP PARLAMENTAR / funcția deținută - senator sau deputat	Circumscripția electorală	Semnătură
Munteanu Lucian Gică	PNL	22	
ANISIE MONICA CECILIA	PNL	42	
Adrian Florea	PNL	5	
BICA Iulian Mihail	PNL		
Voiculescu Liviu	PNL		
POTECĂ Văhichă	PNL	21	
VEȘTEA Mihail	PNL		